

Századunk magyar történelme Hollós

Szabadtság
1944. apr. 14

József emlékiratainak tükrében

Szeretném halkra hangolni a tollam, mert attól félek, hogy tulságosan elárulja azt a melegséget és szeretetet, melyet könyvének elolvasása óta Dr. Hollós József iránt érzek.

Egy orvos elindul életutjára. Lelkét a tudomány áhítata tölti be, fiatal élete szinte elmerül a tudás tiszta távában. Pályáját minden biznnyal könnyűnek, természetesnek, szeliden emelkedőnek képzei el; de úgy akarja a sors, hogy életutja csakhamar ösvénnyé szűkül, lába alatt a talaj göröngyössé, majd sziklássá válik, az ösvény egyre meredekebb lesz s minden léálására hegyes kővek furódnak lábába...

Az egyetemen Hollós József csupán a göröcsövek pályái iránt érdeklődik, de az élet csakhamar kézen fogja s a bacillusok világán túl feltárja előtte az ember világát. A fiatal tudósnak kinyílik a szeme a társadalom szörnyű betegségeivel szemben; belátja az abszolút tudomány haszontalanságát és fogadalmat tesz, hogy harcolni fog az ember sorsának megjavításaért, a tudatlanság, kapzsiság, önzés, előítéletek, a gazdag és a szegény ember bűnei ellen. Ezentul tudománya konkrét célt szolgál; már nemcsak fecskendőjével és kopogtató készülékével, hanem a szellem felvilágosító erejével is harcol. Mindenütt ott van, ahol tanítani, a tömegekért valamit tenni, őket felvilágosítani, a jó érdekében szervezni kell. Harcra száll Magyarország két nagy betegsége: az alkoholizmus és a tuberkulózis ellen. Előadásokat tart, munkasgyűléseket

rendez, antialkoholista egyleteket alapít, apostoli hivatást fejt ki, is, beszél és tért; osztja tudását, mint a magvető a magvat és igéi közel nagyon sok megfogant, a magvető magvai közül nagyon sok termékeny talajba hull. Magánéletére, fiatalságára nem gondol, a pénzt nem hajszolja, tehát őt is kerüli a pénz, viszont a lelkeket vonzza és hívőinek tábora egyre szélesedik.

A háború kiszakítja környezetéből, a frontra veti, ahol az ember általában csak szám, ahol nem tehet többet, mint teljesíti a parancsot. Hollós József még itt is a szenvedők, a tömegek érdekében kezdeményezni tud: a saját körzetében megcsinálja azt, amire az osztrák-magyar hadvezetőség soha nem gondolt: a tábori fürdőt. A tetvektől elcsigázott, hetek óta mosdatlan katonáknak jótétemény, szinte paradicsomi kény a tiszta meleg víz... Ez az egy, önmagában jelentéktelen eset tipikus példája annak, hogy Dr. Hollós mindig a közjóra törekedett; másrésztől viszont tipikus példája annak is, hogy mennyi nemtörődomséggel, közönnnyel, elmaradottsággal kellett küzdenie pályáján.

Jöttek a háborús nyomorúság és a forradalom évei. Hollós ezekben a szomorú időkben nem élhetett csöndes visszavonultságban; mivel nem a pénz, hanem az emberi haladás érdekelte, mindig olyan munkát vállalt, amely anyagi szempontból hálátlan, viszont orvosi és emberi szempontból annál gyümölcsözőbb volt.

Hollós József emlékiratai nyomán felvonul előttünk

azoknak az időknek a képe, a maguk megrázkódtatásaival, szereplőivel, a nagy színjáték minden mozzanatával. Tolla nyomán történelmi távlatból látjuk azokat az erőket, melyek a liberális, demokrata Magyarországot elbuktatták, már történelem és nem történet az, amit Hollós József elmesél. Ő maga szerényen és letompítva mondja el szerepét, de mindenki megérezheti, hogy növekvő népszerűséget soha nem használta másra, mint arra, hogy népmentő terveit, áldásos, gyógyító működését minnél szélesebb alapokra fektesse. Orvosi téren éppúgy a "különvélemények" embere volt, mint politikai és társadalmi téren; orvosi felfedezéseinek legtöbbjét Magyarország tudós korifeusai kétséggel fogadták, sőt kinevezték, vagy legjobb esetben agyonhallgatták. Külföldön ezalatt felfigyeltek rá, egyik könyvét a francia orvosi Akadémia díjjal jutalmazta, de ennek dacára is Hollós nemcsak hogy nem lett próféta, sőt csakhamar üldözött vad lett saját hazájában...

A kommun után, mint "kompromittált" bujdosnia kellett; kicsiny gazdaságát, melyet felesége annyi munka árán épített fel, likvidálta; teljesen tönkremenve előbb Bécsbe, majd a megszállott Erdélybe költözött, de a balsors mindenüvé követte. Kartársainak féltékenysége miatt városról városra vándorolt, hónapos szobákban rendelt, a mindennapi kenyeret is alig tudta előteremteni, holott emberfeletti módon dolgozott; a csapások csöstell látogatták meg,

HOLLÓS József
1905. évi emlékirata
Died: 1947. szept. 13.
Győr, 1876. évi
Dr. Hollós József

HOLLÓS József dr.

1905 Kórházi orvos

Born 1876 8/22
Died: 1947 Sep. 13
Brewster N.Y. Cremated
in Dobbs Ferry, N.Y.
Ferncliff Cemetery

embere volt, mint politikai és társadalmi tere: orvosi felfedezéseinek legbübbjét Magyarország tudós korifeusai kétséggel fogadták, sőt kinevették, vagy legjobban esetben agyonhallgatták. Külföldön ezalatt felfigyeltek rá, egyik könyvét a francia orvosi Akadémia díjjal jutalmazta, de ennek dacára is Hollós nemcsak hogy nem lett próféta, sőt csakhamar üldözött vad lett saját hazájában.

A kommun után, mint "kompromittált" bujdosnia kellett; kicsiny gazdaságát, melyet felesége annyi munkával

szervezte, a tömeges éhezéskor kezdeményezni tudta: a saját körzetében megcsinálta azt, amire az osztrák-magyar hadvezetőség soha nem gondolt: a tábori fürdőt. A tetvektől elesigázott, hestek óta mosdatlan katonának jóitémény, szinte parádicsomi kéj a tiszta meleg víz... Ez az egy, önmagában jelentéktelen eset tipikus példája annak, hogy Dr. Hollós mindig a közjóra törekedett; másrésztől viszont tipikus példája annak is, hogy mennyi nemtörődomséggel, közönnyel, elmaradottsággal kellett küzdenie pályáján.

Jöttek a háborús nyomok

vek furódnak lábába... Az egyetemen Hollós József csupán a görcsövek párányai iránt érdeklődik, de az élet csakhamar kézen fogja s a bacillusok világán túl feltárja előtte az ember világát. A fiatal tudósnak nyilvánlik a szeme a társadalom szörnyű betegségeivel szemben; belátja az abszolút tudomány haszontalanságát és fogadalmat tesz, hogy harcolni fog az ember sorsának megjavításáért, a tudatlanság, kapzsiság, önzés, előítéletek, a gazdag és a szegény ember bűnei ellen. Ez a zental tudománva konkrét

felesége megbetegedett, orvosi gyakorlatát betiltották, mindennek dacára soha nem csüggedt és soha le nem tért apostoli utjáról.

Amikor minden kicsuszott a lába alól, Amerikába jött s mindjárt a kikötőben ráeszmélt, hogy ezuttal jó helyre került. A bevándorlási biztos azt kérdezte tőle, hogy meddig akar az országban maradni; az üldözésekhez szokott bevándorló félénken azt felelte: "Egy évig"; "Csak egy évig? Miért nem maradnak örökre?" kérdezte újra a bevándorlási biztos, mire Hollósnak felderült az arca s az volt a gondolata: "Megjöttem!"

A bujdosó új hazát talált az elvesztett haza helyett.

Az összbenyomás, melyet az olvasóban Hollós emlékiratai keltenek, ez: egy lelkiismeretes ember, tudását két kézzel szóró orvos, az örök osztogató, hivatása érdekében egy életen át harcot folytat a kérlelhetetlen társadalom, az örök fosztogató ellen. Hollós életének regénye nem más, mint a lázadó története a magyar feudalista társadalom ellen, amely irgalmatlanul kiközösített kebeléből mindenkit, aki nem volt hajlandó e társadalom támasza és talpköve lenni. Karrier, elismerés, siker és pénz csak annak jutott, aki felesküdt a feudalizmus törvényeire s mivel Hollós az ellentáborba, az elnyomottak, szerencsétlenek táborába szegődött, sorsa üldöztetés, bujdosás és végül száműzetés lett.

A háború után, ha majd véget ért az erjedési folyamat s egy jobb, demokratikusabb, szebb Magyarország alakult ki, Hollós József emlékiratait, mint történelmi dokumentumot, haszonnal és okulással fogják forgatni.

Nem hiszem, hogy akad könyv, melyet amerikai magyaroknak melegebben ajánlhatnék, mint Hollós József önéletrajzát.

Dr. Strém Géza